

ACADEMIA DE ȘTIINȚE A MOLDOVEI

Institutul de Istorie, Stat și Drept al A.Ș.M.

Invitație - Program

Conferința științifică internațională

„CANTEMIREȘTII – O CELEBRĂ DINASTIE DIN SECOLELE XVII-XVIII”

28 -29 noiembrie

2008, Chișinău

Componenta nominală

a Comitetului de organizare a Conferinței științifice internaționale
„*Cantemireștii o celebră dinastie din secolele XVII-XVIII*”
(în baza hotărârii CSȘDT al A.Ș.M. nr.68 din 24 aprilie 2008)

ȘLAPAC Mariana – *doctor habilitat, vicepreședinte al Academiei de Științe,*
(președinte al comitetului)

ROȘCA Alexandru – *academician, academician coordonator al Secției de Științe*
Umanistice și Arte (vicepreședinte al Comitetului)

ZABOLOTNAIA Lilia – *doctor, vicedirector al Institutului de Istorie, Stat*
și Drept

Membrii Comitetului

CORBU Haralambie – *academician, cercetător științific principal al Institutului*
de Filologie

EȘANU Andrei – *academician, șef Secție la Institutul de Istorie, Stat și Drept*

BOBÎNA Gheorghe – *doctor habilitat, cercetător științific principal al Institutului*
de Filozofie, Sociologie și Științe Politice

BURIAN Alexandru – *doctor habilitat, director al Institutului de Istorie, Stat*
și Drept

BANTOȘ Ana – *doctor, director al Institutului de Filologie*

FELEA Alina – *doctor, cercetător științific superior al Institutului de Istorie,*
Stat și Drept

JARCUȚCHI Ion – *doctor, secretar științific al Secției de Științe Umanistice*
și Arte

RUSANDU Ion – *doctor, director al Institutului de Filosofie, Sociologie și Științe*
Politice

MARAR Serghei – *director al SRL “Bussines- Elita”*

ȚVIRCUN Victor – *doctor în istorie, conferențiar, Universitatea Pedagogică*
“Ion Ceangă”

DERGACIOV Valentin – *doctor habilitat, director al Institutului Patrimoniului*
Cultural

Coordonator al ediției: dr. ZABOLOTNAIA Lilia

Redactor stilizator: SVETLICINAIA Larisa

Tehnoredactor: BOSTAN Vera

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Program

9.00-9.30

*Deschiderea oficială: Vineri, 28 noiembrie,
Sala Azurie, Bulevardul Ștefan cel Mare, 1*

9.30 - 9.45

Lansarea volumului:

9.45 - 10.30

Comunicările în plen:

*Lansarea filmului „Dimitrie Cantemir –
punte între Orient și Occident”*

11.00 – 12.00

Comunicările în plen (continuare):

12.00 – 12.30

Discuții pe marginea comunicărilor prezentate

12.30 – 14.00

Masa de prânz

14.00 – 16.00

Ședințe pe secțiuni. Prezentarea referatelor

Secția: ISTORIA (Sala Mică)

Secția: LITERATURA ȘI ARTE (Sala Argintie)

15.15 – 15.45

Pauza de cafea

15.45 – 17.00

Ședințe pe secțiuni. Prezentarea referatelor (Continuare).

Discuții pe marginea referatelor prezentate

17.00 – 17.30

Închiderea lucrărilor conferinței

Sâmbătă, 29 noiembrie, orele 8.00 – 12.00

Excursie

9.00-9.30

Deschiderea oficială:
(Vineri, 28 noiembrie, Sala Azurie,
Bulevardul Ștefan cel Mare, 1)

Academician
Gheorghe DUCA, *Președintele Academiei de Științe*
a Moldovei

Cuvânt de salut:
Moderator: Mariana ȘLAPAC,
dr. hab. în arte, vicepreședinte al A.Ș.M.

Academician Ion DRUȚĂ
Academician Dan BERINDEI, Prim-vicepreședinte
al Academiei Române

9.30 - 9.45

Lansarea volumului:

Dinastia Cantemireștilor (sec. XVII-XVIII),
Chișinău, Ed. *Știința*, 2008 (Colecția „Academica”, vol.V.)

Acad. Gheorghe DUCA, Președintele Academiei de Științe
a Moldovei

Acad. Andrei EȘANU, Coordonator și redactor științific
al volumului

9.45 - 10.30

Comunicările în plen:

Moderatori: **acad. Dan BERENDEI**,
prim-vicepreședinte al Academiei Române
Mariana ȘLAPAC,
dr. hab. în arte, vicepreședinte al A.Ș.M.

1. **Victor ȚVIRCUN**, *dr. în istorie, conferențiar, Universitatea Pedagogică "Ion Ceangă"*, **Moștenirea istorică a lui Dimitrie Cantemir și contemporaneitatea**
2. **Constantin REZACHEVICI**, *dr. în istorie, prof. univ., Institutul „Nicolae Iorga”, București, Academia Română*, **Constantin Cantemir (1627-1693) – întemeietorul dinastiei Cantemireștilor**
3. **Klaus BOCHMANN**, *acad. prof. dr. Moldova-Institut Leipzig, Germania*, **Dimitrie Cantemir – exponent al culturii europene**
4. **Andrei EȘANU**, *academician, I.I.S.D. al A.Ș.M.* **Dimitrie Cantemir și Sud-Estul Europei după campania de la Prut**

Lansarea filmului „**Dimitrie Cantemir – punte între Orient și Occident**”. Compania Publică Tele-Radio Moldova.
Autor **Liudmila BARBĂ**.

Moștenirea istorică a lui Dimitrie Cantemir și contemporaneitatea

Victor ȚVIRCUN, *dr. în istorie, conferențiar*,
Universitatea Pedagogică "Ion Ceangă"

Dimitrie Cantemir (1673-1723), domn al Moldovei, principe al Imperiului Rus și al Imperiului Habsburg, savant și gânditor de nivel

mondial, a cărei aniversare a 335-a o marcăm, este unul dintre cei mai eminenți exponenți ai trecutului nostru.

Crescut și educat la Constantinopol – capitala civilizațiilor mondiale, intersecția numeroaselor religii, limbi și culturi – Cantemir a absorbit, pe de o parte, înțelepciunea rafinată, diversitatea și policromia Orientului, iar pe de alta – cărturăria savantă, cunoștințele enciclopedice și logica raționalistă a Occidentului. Anume această simbioză l-a format pe Dimitrie Cantemir – primul savant integraționist european. Lui îi aparține pionieratul în crearea unor lucrări fundamentale de istorie politică, socială și spirituală ale Principatului Moldav și Imperiului Otoman, care timp de un secol au fost cărțile de căpătâi ale câtorva generații de savanți europeni. Aceste lucrări au determinat pe decenii înaintea direcțiile, metodele și conținutul cercetărilor științifice ale școlii europene de orientalistă.

Îmbogățind știința europeană cu date noi despre Orientul Apropiat, Dimitrie Cantemir a adus concomitent o contribuție neprețuită în dezvoltarea culturii muzicale a Imperiului Otoman.

Dimitrie Cantemir este un fenomen excepțional pentru timpul său. Într-o perioadă a opoziției militare și politice dintre Occidentul creștin și Orientul musulman, el și-a asumat rolul de verigă de legătură între cele două mari culturi, îmbogățindu-le reciproc cu noi cunoștințe, trezind interesul și necesitatea de a studia și a se înțelege reciproc.

The Heritage of Dimitrii Kantemir and contemporaneity

Dimitrie Cantemir (1673-1723), Moldavian ruler, Prince of the Russian and Habsburg Empires, world renowned thinker and scientist, the 335th anniversary of whom we celebrate, is one of the most eminent personalities of our past.

Raised and educated in Constantinople – the capital of diverse world civilizations, the crossroads of many religions, languages and cultures – Cantemir had gained, from one hand, the wisdom and diversity of the East, and on the other hand had achieved the encyclopedic knowledge and rationalistic logic West. Particularly this symbiosis had formed Dimitrie Cantemir as the first integrationist European scientist. He was leading the way in writing new fundamental studies in political, social and spiritual history of the Moldavian Principality and Ottoman Empire. His volumes were the handbooks of many generations of the European scientist. These works had determined for decades the methods and content for the scientific researches of the European schools of Eastern studies .

Enriching European science with new knowledge about the Middle East, Dimitrie Cantemir at the same time has contributed significantly to the development of musical culture of the Ottoman Empire.

Dimitrie Cantemir is an exceptional phenomenon for his period. In the era of military opposition between the Christian West and Muslim East, he had taken upon himself the role of a liaison between the two huge cultures, enriching each of them with new knowledge, and at the same time awakening the interest and the need for studying and reciprocal understanding of each other's particularities.

**Constantin Cantemir (1627-1693) – întemeietorul
dinastiei Cantemireștilor**

Constantin REZACHEVICI, *dr. în istorie, prof. univ.,
Institutul „Nicolae Iorga”, București, Academia Română,*

Constantin, poreclit Cantemir după numele căpeteniei tătarilor nogai, a avut o interesantă carieră militară în Polonia, după care a revenit în Moldova. Aici, și în Tara Romanesca a deținut mai multe dregatorii, urcând ultimii ani de viață în scaunul domnesc (1685-1693). El a avut drept urmași pe Dimitrie Cantemir și Antioh Cantemir, din care au coborât mai mulți Cantemirești și s-au manifestat la sf. sec. XVII-XVIII.

Dimitrie Cantemir – exponent al culturii europene

Acad. prof. dr. Klaus BOCHMANN, Moldova-Institut Leipzig

Personalitățile din trecut joacă un rol decisiv în memoria Europei, sînt o piatră de temelie în scopul de a justifica identitatea europeană. Să ne gîndim mai cu seamă la autorii unor concepte politice despre Europa sau despre o pace durabilă în Europa; însă nu mai puțin semnificativi sînt cei care cunoșteau culturile mai multor popoare europene și au putut acționa drept mediatori între aceste culturi, făcându-și prin aceasta un nume. Unul dintre acești mijlocitori a fost Cantemir, astăzi puțin cunoscut în Europa de vest. Dacă cazurile de transfer cultural din Europa de est spre Europa de vest în secolele XVII și XVIII erau rare, Cantemir e un exemplu convingător că ele au avut loc într-adevăr.

În anul 2007 Institutul Moldova din Leipzig a organizat un simpozion internațional dedicat lui Dimitrie Cantemir. Contribuțiile acestui simpozion au fost incluse în volumul „Dimitrie Cantemir: domnitor al Moldovei, cărturar, actor al istoriei culturale europene” și pun în lumină recepționarea amplă și detaliată a lui Cantemir în România, Moldova, Rusia resp. Uniunea Sovietică, dar și în Europa occidentală. Unii autori au scos în evidență aspecte încă puțin cercetate din viața prințelului și cărturarului Cantemir, și anume rolul lui Cantemir ca strateg militar, legăturile lui cu societățile inițiatice, gîndirea filozofică și religioasă, performanțele cartografice, etc. Iar

relațiile sale cu Rusia, care au fost atât de des ideologizate, au fost un motiv pentru mai mulți autori pentru o nouă abordare.

Recepționarea lui Cantemir în Europa de vest a început deja în secolul al XVIII-lea, pe când au fost traduse *Descrierea Moldovei* și celebra sa lucrare *Istoria creșterii și descreșterii Imperiului Otoman* în mai multe limbi. Acestea i-au adus autorului popularitate, iar el a devenit un garant al cunoștințelor despre Orient. Dimitrie Cantemir a fost o figură principală și în cadrul politic și cultural al romanticismului național al românilor din Ardeal. În secolul 20 el a servit diferitelor grupuri și interpretări ideologice, în care rând pe rând a fost prezentat drept un fondator de dinastie, un erou al mișcării naționale pentru independență sau un precursor al prieteniei româno-ruse sau moldo-ruse.

Progressive thinkers from earlier periods have played a key role in establishing a European identity in the cultural memory of Europe. The architects of designs for an overarching political construct in Europe or of a permanent blueprint for peace are the first to come to mind. No less important, however, are those individuals who felt at home in the cultures of various European nations and who acted as mediators between them. One such cultural intermediary, undeservedly less well known in Western Europe these days, is Dimitrie Cantemir. Though instances of cultural transfer from Eastern to Western Europe may have been rare in earlier centuries, Cantemir is proof positive that they did in fact exist. The contributions presented at the Leipzig Cantemir colloquium in 2007 focused on both the “historic” figure of Cantemir as well as on the extensive and widely varied reception of Cantemir in Romania, Moldova, Russia and the Soviet Union. The colloquium helped shed light on certain aspects of the prince and scholar hitherto seldom explored. These include his role as a military commander, his likely ties to Free Masonry, his religious and philosophical works and his achievements as a cartographer. Another focus was on how his relations to Russia have repeatedly given rise to new, often ideologically motivated interpretations. Cantemir reception in Western Europe began as early as the eighteenth century when, apart from *Descriptio Moldaviae*, his *History of the Growth and Decay of the Othman Empire* was translated into numerous European languages, earning its author the reputation of being the single most knowledgeable scholar of the Orient, and even lending him a measure of popularity. Celebrated as a guiding light of national revival during the Transylvanian *Vormärz*, in the twentieth century he went on to serve a variety of ideological ends and historical interpretations, figuring alternately as a founder of dynastic ambitions, as a hero in the struggle for national independence or as a precursor to Romanian-Russian and Moldovan-Russian friendship.

**„Dimitrie Cantemir și Europa de Sud-Est
după campania de la Prut”**

acad. Andrei EȘANU, Valentina EȘANU, I.I.S.D. al A.Ș.M.

Comunicarea „*Dimitrie Cantemir și Europa de Sud-Est după campania de la Prut*” cuprinde o serie de informații preluate (culese) din documentele istorice și operele lui Dimitrie Cantemir, care deși a fost în ultima perioadă de viață (1711-1723) departe de meleagurile natale, era permanent interesat de evenimentele din Sud-Estul Europei (Imperiul Otoman, Moldova și Valahia). Acest interes era orientat spre a acumula informații veridice despre situația politică și economică din această parte a continentului, pentru ca la rândul său să-l poată nu numai informa, dar și să-l convingă pe Petru cel Mare că trebuie de întreprins o nouă campanie contra otomanilor întru izbăvirea creștinilor de sub stăpânirea străină. Cu toate că aceste planuri nu s-au realizat, informațiile acumulate de principe au imprimat o mai mare doză de obiectivitate și valoare științifică scrierilor sale din această perioadă.

**Dimitrie Cantemir and South East of Europe after military
campaign from Prut**

The paper „*Dimitrie Cantemir and South East of Europe after military campaign from Prut*” includes a series of information from historical documents and written works of Dimitrie Cantemir, which are revealing his interest for the South-Eastern Europe (Ottoman Empire, Moldova and Valahia) during his last period of life (1711-1723) being far from his native lands. Cantemir was keen to collect relevant information concerning political and economic life from that part of the Europe since he wanted to inform and to convince Peter the Great to undertake a military campaign against ottomans in order to regain Moldova. Although his plans didn't become reality, the information gathered by the prince had a major impact on objectivity and scientific significance of his writings from that period.

11.00 – 12.00

Comunicările în plen (continuare).

**Moderatori: Constantin REZACHEVICI, dr. în istorie,
prof. univ., Institutul „Nicolae Iorga”, București,
Gheorghe BOBÂNĂ, dr.hab. în filos., I.F.S.Ș.P. al A.Ș.M.**

1. **Iona CZAMANSKA**, *dr. hab. în istorie, prof. univ., Universitatea „Adam Mickiewicz”, Poznan, Polonia, **Dimitrie Cantemir- martor ocular al epocii***
2. **Gheorghe BOBÂNĂ**, *dr.hab. în filos., I.F.S.Ș.P. al A.Ș.M., **Filosofia istoriei în opera lui Dimitrie Cantemir***
3. **Vladislav GROSUL**, *dr. în istorie, prof. univ., Institutul de Istoria Rusiei, Academia de Științe din Rusia, **Дипломатическая деятельность Антиоха Кантемира***

Comunicările în plen

Dimitrie Cantemir – martor ocular al epocii,
prof., dr. hab., Iona CZAMANSKA,
Universitatea din Poznan “Adam Mickiewicz”

Dintre lucrările lui Dimitrie Cantemir cele mai valoroase, din punct de vedere a marturiilor epocii sale, sunt *Istoria Imperiului Otoman*, *Viața lui Constantin Cantemir* și mai ales *Istoria ieroglifică*.

În *Istoria Imperiului Otoman* Dimitrie Cantemir a dat o panoramă largă Turciei timpului său, iar în ultimele două lucrări a scris despre Moldova. Aceste lucrări au un caracter diferit: operă științifică, biografie, roman, dar toate au o trăsătură comună – ele au dat o foarte bună caracteristică oamenilor din epoca sa. Cantemir rareori a făcut o analiză a documentelor, în numeroase cazuri n-a fost obiectiv, dar a fost un foarte bun observator și un excelent scriitor. Pe de altă parte e dificil a observa ce este în operele lui *licentia poetica* și ce este adevărat. Dimitrie Cantemir a fost un om foarte suspicios, a avut contacte personale cu un cerc restrâns de oameni, în special cu cei mai apropiați.

Out of all Dimitrie Cantemir's valuable works, considering the testimonies of his period, one should mention "The History of Ottoman Empire", "Constantin Cantemir's life", in particular "The hieroglyphic history". In "The History of Ottoman Empire", Dimitrie Cantemir has offered a great view of Turkey during his life time, whereas in his last two masterpieces, he wrote about Moldova. These works have divergent

characters: a scientific masterpiece, biography, a novel, yet all have a common feature- they reflect a wide characteristic of the people in that epoch . Cantemir hasn't been a very good historian, rarely made an analysis of the documents, in most of the instances hasn't been objective, but still has been a great observant and an excellent writer. On the other hand, one does not really understand the meaning of the words "licentia poetica" in his works. Dimitrie Cantemir, as an individual has always been quite suspicious, had personal connections with a restricted circle of people, es specially with the closest ones.

Probleme de filosofie a istoriei în opera lui Dimitrie Cantemir,
dr.hab. în filos., Gheorghe BOBĂNĂ, I.F.S.Ș.P. al A.Ș.M.,

Problemele de filosofie a istoriei, prezente în opera cărturarului umanist român Dimitrie Cantemir includ două orientări: tratarea speculativă a istoriei și filosofia critică a istoriei. Prima orientare consideră că schimbările din societate pot duce la progres, dacă „scopul istoriei” este „stabilirea adevărului”, dacă progresează și „artele păcii”, dacă e benefică „intervenția puterii divine”. Astfel putem scoate în evidență la Dimitrie Cantemir începuturi de filosofie speculativă a istoriei, încă pe când aceasta este privită ca un tot întreg ce se schimbă progresiv în urma evoluției morale și dezvoltării conștiinței de sine, a conștiinței identității etnice și creștine. Cealaltă orientare a filosofiei istoriei - filosofia critică o va completa pe prima și va fi preocupată de „critica izvoarelor istorice”, de analiza hermeneutică a textelor etc., motiv prezent frecvent în opera lui Dimitrie Cantemir.

Philosophy problems of history in Dmitri Cantemir’s work

Philosophy problems of history present in the work of the Romanian humanist thinker Dmitri Cantemir include two orientations: speculative consideration of history and critical philosophy of history. The first orientation consider that changes in society can lead to progress, if the” history’s goal” is the” truth finding”, if” peace’s arts” progress, if the” interference of divine power” is beneficial. Thus we can display beginnings of speculative philosophy of history at Dmitri Cantemir, when this is taken as a whole which changes progressively as a result of moral evolution, development of self conscience and conscience of ethnic and Christian identity. The other orientation of history philosophy – the critical philosophy will complete the first one and will be concerned of” critics of history sources”, hermeneutic analysis of texts, etc., a reason frequently present in Dmitri Cantemir’s work.

Дипломатическая деятельность Антиоха Кантемира

dr. în istorie, prof. univ., ГРОСУЛ В.Я.,

Institutul de Istorie a Rusiei, Academia de Științe din Rusia

Тему о дипломатической деятельности Кантемира не мог обойти ни один исследователь занимавшийся его творчеством, поскольку служебная и литературная его работа были столь переплетены, что разделение их привело бы к искажению понимания его литературного наследия. К тому же из неполных 36 лет прожитым этим человеком, который с полным правом называется основателем русской гражданской литературы, 12 лет он провел на дипломатической службе – большую часть своей сознательной жизни. Нет нужды говорить, как пребывание его за рубежом повлияло на его литературное творчество, сколько новых мыслей у него там появилось в результате знакомства с зарубежной литературой, встреч с заграничными учеными, писателями, государственными деятелями, и вообще, с новыми местами, можно сказать, с другой цивилизацией.

Он оставил богатейшее литературное наследство, отнюдь не все разысканное, в том числе и свои знаменитые реляции и сегодня представляющие интерес для тех, кто изучает историю международных отношений XVIII столетия.

Много поучительного можно почерпнуть при изучении его повседневной жизни, не говоря уже о творческом наследии. Всю свою жизнь он считал себя последователем петровских предначертаний и вполне может быть отнесен к « птенцам гнезда Петрова », к сподвижникам русского императора-преобразователя, хотя и не был назван как такой в знаменитой пушкинской « Полтаве ».

12.00 – 12.30

Discuții pe marginea comunicărilor prezentate

12.30 – 14.00

Masa de prânz

14.00 – 16.00

Ședințe pe secțiuni. Prezentarea referatelor

Secția: ISTORIA

*Moderatori: Florin MARINESCU, dr. în ist.,
prof. univ., Athena, Grecia,*

*Lilia ZABOLOTNAIA, dr. în istorie,
I.I.S.D. al A.Ș.M.*

1. **Jlber ORTAYLI**, dr. în ist., prof. univ., Directorul Muzeului „Top Kapu” *Dimitry Cantemir – a leading in Ottoman intellectual of 18th century*
2. **Mihai MAXIM**, prof. universitar, *Dimitrie Cantemir si epoca sa. Documente noi din arhivele turcesti*
3. **Florin MARINESCU**, dr. în ist., prof. univ., Athena, Grecia, *Mănăstirea Mira din Moldova, ctitorie a Cantemireștilor. După materiale inedite*
4. **С. В. ПАЛЈАМАРЧУК**, к.и. н., доцент кафедры Права Придунайского филиала Межрегиональной Академии управления персоналом (Украина, г. Измаил), *Ханте-мир и Буджакская орда*
5. **Larisa SVETLICINAIA**, I.I.S.D. al A.Ș.M. *Actele epocii cantemiriene în arhivele Ucrainei și Rusiei*
6. **Vladimir POTLOG**, dr. în istorie, prof. univ., USM, *Dimitrie Cantemir-istoricul*
7. **Demir DRAGNEV**, mem. cor., I.I.S.D. al A.Ș.M., *Problemele economice în operele lui D. Cantemir*
8. **Valentin CONSTANTINOV**, dr. în istorie, I.I.S.D. al A.Ș.M., *Ideologia puterii în opera lui D. Cantemir*
9. **Lilia ZABOLOTNAIA**, dr. în istorie, I.I.S.D. al A.Ș.M., *Viața privată și cotidiană în operele lui D. Cantemir*
10. **Alina FELEA**, dr. în istorie, I.I.S.D. al A.Ș.M., *Imaginar și mentalități în operele lui D. Cantemir*

11. **Victor ȚVIRCUN**, *dr. în istorie*, ***D.Cantemir și societatea rusă din timpul lui Petru I***
12. **Dumitru C. GRAMA**, *dr. în ist., prof. univ., I.I.S.D. al A.Ș.M.*, ***Dezideratele lui D.Cantemir vis-a-vis de evoluția statului juridic al Moldovei după 1711***
13. **Lilia POGOLȘA**, ***Doctrina politică a lui Dimitrie Cantemir reflectată în tratatul de la Luțc din 1711***
14. **Anatol LEȘCU**, *dr. în ist, Institutul Militar a Forțelor Armate Republicii Moldova*, ***Cantemireștii în istoria militară a Moldovei***
15. **Yusuf HALAÇOĞLU**, *dr. în ist., prof. univ.,Președintele Asociației Istoricilor din Turcia*, ***Kantemiroğlu (Dimitri Cantemir)'nun ismanli tarihine katkisi (Özet)***

Prezentarea referatelor

Dimitry Cantemir – a leading in Ottoman intellectual of 18th century
Prof. Ilber ORTAYLI, univ., Directorul Muzeului „Top Kapu”, Turcia,

Dimitry Cantemir is a leading in Ottoman intellectual of 18th century both in capital of Empire and in European sphere as well.

Around him emerged an informed academic and intellectual group consisting the Greek phanariotes Mavrokordato brothers, a Turkish gentleman like Nefiyoglu and a remarkable member of Ottoman ulema class Yanyali Hoca Mehmed Esad Efendi.

Of Intellectuals of 18th century Ottoman world are those who could travel in times and spaces, using their languages and abilities. And the prince of Moldau Cantemir was on the top of them, at the Ottoman baroque (Age of Tulip).

„Mănăstirea Mira de lângă Focșani”,

Florin MARINESCU, *dr. în ist., prof. univ., Athena, Grecia*

Bazată aproape în exclusivitate pe material inedit din arhiva românească a mănăstirii Vatoped, comunicarea încearcă o prezentare de ansamblu a acestei mănăstiri de lângă Focșani ce a fost închinată ca metoc la mănăstirea athonită.

Sunt analizate: înălțarea bisericii, egumenii (întâlniți în documente) acesteia, închinarea la Vatoped, averea mănăstirii, milele către ea, cum și metoacele pe care le-a avut, atât în Moldova cât și în Țara Românească.

„The family, ktetor of Myra monastery”

Based almost exclusively on unpublished archival material, this paper aims at giving a general presentation of the monastery near Focsani named Myra, wich was dedicated to Vatopedi monastery of Mt. Athos.

The paper analyzes the construction of the church, the monastery's abbots (found in the documents), its dedication to Vatopedi, its holdings, its charities, and its dependencies in Moldavia and Walachia.

Хантемир и Буджакская орда

С. В. ПАЛАМАРЧУК, к.и. н., доцент кафедры Права Придунайского филиала Межрегиональной Академии управления персоналом (Украина, г. Измаил)

В статье С.В. Паламарчук рассматриваются источники, связанные с личностью антигероя 17 в. ногайского предводителя Хантемира-мурзы с использованием кальки его имени в виде Хантемир, чтобы дифференцировать его с молдавским Кантемиром. Представлена проблема идентификации образования Буджакская орда и ее размещения в первой половине 17 в. Автор утверждает, что Буджакская орда Хантемира не имела отношения к буджакским татарам междуречья Дуная и Днестра.

In the article "Khantemir and Budzyak's horde" by S.V. Palamarchuk it is considered the sources, connected with the personality of anti-hero of 17th century - noguaysky leader Khantemir-murza, using his real name-Khantemir- to differentiate him with moldavian Cantemir. It is presented the problem of identification of Budzak's horde forming and its location in the first part of 17th century. The author confirms that Budzak's horde hadn't any relations to Tatars of Danube and Dnister interflow.

“Cantemireștii” – Fond de documente din Arhiva de Stat de Acte Vechi a Rusiei

Larisa SVETLICINĂ, I.I.S.D. al A.Ș.M.

În ASAVR din Moscova (“Rossiischii Gosudarstvennâi Arhiv Drevnih Actov”) sunt depozitate într-un fond aparte (F. 1374 “Cantemireștii”) documentele familiei Cantemir, care cuprind perioada de la plecarea familiei la sfârșitul sec. XVIII. Fondul 1374 include 878 de

dosare referitoare, în marea lor majoritate, la problemele economice și social-economice ale familiei Cantemir: documente despre proprietatea moșiilor și a fabricilor de spirt din regiunile Kursk, Moscova, Nijnii-Novgorod, Orlov, Smolensc etc.; despre administrarea moșiilor de către vechili; documente care întăresc dreptul familiei Cantemir asupra moșiilor din diverse regiuni ale Rusiei; registre ale veniturilor moșiilor și fabricilor de spirt, întocmite de administratorii acestora; copii ale diverselor edicte emise de țarii ruși din sec. XVIII – Petru II, Ana Ioanovna, Elisaveta Petrovna; hotărâri emise de Senat; materiale despre delimitarea hotarelor moșiilor familiei Cantemir; despre perceperea impozitelor (pe venit, de pe cârciume, mori, băuturi alcoolice, impozite vamale, de cancelarie ș. a.), care nu erau defel puține la acele timpuri.

În mai multe dosare se păstrează documente care cu lux de amănunte ilustrează relațiile și atitudinea binevoitoare dintre membrii familiei Cantemir și țărani de pe moșiile ce le aparțineau (despre recruți, trimiterea la învățătură a copiilor de țărani, ajutorul medical acordat acestora etc.).

De o importanță deosebită sunt dosarele în care se păstrează corespondența dintre membrii familiei (între dâșii și cu alte persoane oficiale sau prieteni).

Aceste scrisori sunt depozitate în dosarul 868, care conține 27 de dosare separate cu corespondența familiei. Scrisorile sunt scrise în limbile rusă, greacă, franceză și italiană. O parte din aceste scrisori au fost publicate pe parcursul secolelor XVIII-XX, dar sunt și multe materiale inedite.

Materialele publicate din acest fond azi sunt o raritate bibliografică, chiar dacă calitatea prelucrării lor lasă de dorit.

Fondul conține multe materiale inedite, care ar prezenta un deosebit interes atât pentru savanții cointeresați de istoria ilustrei familii a Cantemireștilor, cât și pentru publicul larg de cititori și admiratori ai istoriei neamului.

Probleme economice în opera lui Dimitrie Cantemir

m. cor. demir DRAGNEV, I.I.S.D. al A.Ș.M.

Viziunile economice ale savantului principe n-au fost încă cercetate în contextul concepțiilor actuale ale epocii sale. În opera cantemiriană putem depista un vast program de activități privind redresarea economică a Moldovei la începutul secolului al XVIII-lea. Constatând o scădere a veniturilor țării și a numărului populației ei urbane din cauza războaielor și a dărilor cerute de otomani, D. Cantemir insistă asupra dezvoltării în primul rând a comerțului extern, evidențiind acele mărfuri, care puteau fi competitive datorită calității lor deosebite: stejarul moldovenesc, bovinele,

ovinele și cabalinele deosebit de căutate de străini, mierea, ceara, vinurile de Cotnari, Odobești, Huși ș. a. O deosebită atenție el acordă dezvoltării drumurilor comerciale, transporturilor fluviale, portului Galați. Pe viitor considera D. Cantemir, Moldova trebuia să devină un vast grânar, deoarece solurile sale sunt de o fertilitate excepțională. Savantul considera că este necesar să li se permită negustorilor străini să investească banii în țară, cumpărând bunuri imobiliare. D. Cantemir a abordat problemele economice în spiritul concepțiilor moderne ale timpului, pornind de la principiile balanței monetare active ale mercantilismului Colbertian.

Ideologia puterii în opera lui D. Cantemir

Valentin CONSTANTINOV, *dr. în istorie, I.I.S.D. al A.Ș.M.*

În această lucrare intenționăm să abordăm o problemă importantă legată de ideologia politică. În Țara Românească și Moldova tradiția politică bizantină a impus principalele modele de guvernare. Prin urmare, domnii de aici au protejat și susținut puterea spirituală. În cazul domnilor de la noi acest fapt a fost unul special. Datorită acestei politici ei au susținut și protejat biserica în țările lor. De partea cealaltă puterea spirituală a fost elementul principal care a consolidat puterea domnilor. În lucrările lui Dimitrie Cantemir, ideologia politică ocupă un loc foarte important.

By this work we aimed to elaborate the study very important for problem of political ideology. In Wallachia and Moldova the Byzantine political tradition was the one that had imposed its models of rule. As a result the Romanian rulers had to protect and support at their best the spiritual power. In the case of Romanian rulers this fact was very important. Like this he promoted an intense activity in supporting Church during his reigns. The ruler tried to attract the sympathy of clergy by his side, consolidating like this his own power. In the works of Dimitrie Cantemir political ideology takes up the most important place.

Viața privată și cotidiană în operele lui D. Cantemir

Lilia ZABOLOTNAIA, *dr. în istorie,*
vicedirector al I.I.S.D. al A.Ș.M.

În afară de comentariile geografice, sociale și politice, D. Cantemir în operele sale a studiat și problema vieții private a moldovenilor. În vestita sa lucrare *Viața lui Constantin Cantemir*, D. Cantemir descrie viața sa și al familiei sale. O deosebită atenție acordă părinților, mai ales tatălui său. Lucrarea este bazată în mare măsură pe propriile amintiri, ce constituie un izvor pentru studierea problemei formării lui D. Cantemir ca personalitate.

Un interes deosebit prezintă renumita lucrare a lui D. Cantemir "Descrierea Moldovei". Aspectele vieții cotidiene sunt abordate în capitolele XVII-XIX: "Despre năravurile moldovenilor", "Pentru obiceiurile logodnelor și a nunților în Moldova" și "Despre obiceiurile îngropării în Moldova". Autorul aduce informație despre viața curentă a moldovenilor, descrie tradițiile lor, reflectă epoca respectivă prin prisma cotidianului, ceea ce demonstrează detaliile civilizației și personalizează studiul istoric. O amprentă și nuanță specifică în aceste studii îl are faptul că mulți ani D. Cantemir a trăit în afara țării.

Apart form the geographical, social an political commentaries, D.Cantemir, in his works has analysed the issue of Moldovan private lives. In his famous work, "Constantin Cantemir's Life", D. Cantemir describes his and his family's life. A special consideration is granted to his parents, particularly to his father. His literary production is based mostly on his own memories, which constitutes a source of information on how his personality evolved.

A special interest mirrors the noted work of D. Cantemir "Description of Moldova". The aspects of daily life are approached/tackled in chapters XVII-XIX. "About the habits of Moldavians", "For the traditions of engagement and weddings in Moldova" and "About the traditions of funeral ceremonies in Moldova". The author brings about the information of the daily life of Moldovan people, describing their traditions, and reflecting the respective era through the angle of the daily life, which depicts the details of their civilization and personalizes the historical case. A particular influence in this case is that for several years D. Cantemir lived abroad

Imaginar și mentalități în operele lui D. Cantemir

Alina FELEA, dr. în istorie, I.I.S.D. al A.Ș.M.,

Operele lui Dimitrie Cantemir sunt adevărate comoare pentru cercetătorii mentalității, sensibilității și vieții cotidiene a epocii sale. *Descrierea Moldovei, Istoria ieroglifică, Divanul sau gâlceava înțeleptului cu Lumea sau giudețul sufletului cu trupul, Viața lui Constantin Cantemir* conțin informații privind imaginea vieții și morții, atitudinea față de ai săi și față de cel străin, obiceiurile și datinile poporului său, felul de a se comporta, alimentația etc.

În lucrările sale, fiind calificat drept reprezentant al barocului, Dimitrie Cantemir redă ideea nestatorniciei norocului și pierderii omului în această lume mare și necunoscută, comparând în *Istoria ieroglifică* viața cu un fir de ață care se rupe, iar în „Divan”, prin intermediul înțeleptului prezintă „o lume amăgitoare și trecătoare”. Doctrina disprețului față de

lume – *contemptus mundi*- era dominată de conflictul dintre timp și eternitate, deșertăciune și adevăr, pământ și cer, trup și suflet și înaintea de toate lumea aceasta este zădarnică și înșelătoare pentru că este trecătoare.

Works of Dimitrie Cantemir are real treasure for research workers of mentality, sensibility and everyday life of his time. Description of Moldavia, Hieroglyphic History, Divanul sau Gilceva Intelteptului cu Lumea sau Giudetul Sufletului cu Trupul, Constantine Cantemir's life contain information about the image of life and death, the attitude towards his and towards a foreigner, traditions and custom of his people, their ways of behavior, alimentation, etc.

In his works, Dimitrie Cantemir being qualified as a representative of Baroque, expresses the idea of fickleness of luck and lost of the man in this big and unknown world, comparing in Hieroglyphic History the life with a thread which can be easily torn, and in Divan, through the agency of the philosopher presents „a delusive and provisional world”. The doctrine of contempt against the world - *contemptus mundi* – was dominated by the conflict of time and eternity, vanity and truth, earth and heaven, body and soul and first of all, this world is useless and deceptive because it is provisional.

D.Cantemir și societatea rusă din timpul lui Petru I

Victor ȚVIRCUN, *dr. în istorie, conferențiar,*
Universitatea Pedagogică “Ion Ceangă”

Problema vieții și activității lui D.Cantemir în Rusia deseori a fost subiectul studiilor a mai multor cercetători. Totodată, un șir de aspecte ale acestei probleme au rămas în afară vizorului. Printre ele putem numi evoluția integrării domnului Moldovei în societatea rusă, relațiile personale, care s-au stabilit între el și reprezentanții elitei politice, administrative și religioase din timpul lui Petru I. Care a fost caracterul acestor relații, cine a fost prieten și cine a devenit adversarul lui ? Răspunsul la aceste întrebări ne va ajuta să completăm multe goluri din biografia lui D.Cantemir, și, totodată, să înțelegem fenomenul acestui om în societatea rusă.

D. Cantemir and the Russian society during the reign of Peter I

The topic of life and activity of D. Cantemir in Russia, frequently was the subject of study of many scientists. At the same time, a series of aspects on this topic were left out. Among them we can name the evolution of Moldovan prince's integration into the Russian society and personal relations, which were established among him and the representatives of the

Russian political, administrative and religious elite of Peter I reign. When was the character of this relation, who was a friend and who became his adversary? The answer to this question will help us complete some gaps from D. Cantemir's biography, and at the same time to understand the phenomenon of this man in the Russian society.

**Dezideratele lui Dimitrie Cantemir din 1711 referitoare
la evoluția Statului Moldova**

Dr., conf. Univ., Dumitru C. GRAMA

În paginile studiului prezent sunt examinate dezideratele din 1711 ale lui Dimitrie Cantemir, remarcabil cugetător și domnitor (monarh), patriot al Moldovei, îndreptate spre realizarea unor modificări esențiale atât în organizarea formei de guvernare a Principatului, cât și a statutului juridic al țării pe arena politică a Europei. O atenție specială este acordată caracterizării tendințelor de lichidare a suzeranității sultanilor turci asupra Moldovei prin intermediul alianței politico-militare încheiate cu Imperiul Rus și prin obținerea pe această cale a independenței politico-statale de către Principat.

**The Dimitrie Cantemir's desideratum from 1711 concern the
evolution of the Moldova State**

In the present study's pages there are examined the desideratum from 1711 of the Dimitrie Cantemir, remarkable leader (monarch), patriot and personality of Moldova, aimed to perform some essential modifications in the organization form of the Principality Government and in the legal statute of the country on the European political arena. A special attention is granted to the Moldova suzerainty's liquidation by the Turkish sultans through the intermediary of the political-military alliance concluded with the Russian Empire and obtaining through this way the political – state independence of the Principality.

**Doctrina politică a lui Dimitrie Cantemir reflectată
în tratatul de la Lutț din 1711**

*Lilia POGOLȘA, dr. în istorie, Directorul Institutului de Științe
ale Educației al A. Ș. M:*

În comparație cu toate formele precedente de manifestare a relațiilor politice și diplomatice între Moldova și Rusia, alianța din 1711, se află, fără îndoială, la cel mai înalt nivel politic și diplomatic. Doctrina politică a lui Dimitrie Cantemir, în baza căreia a fost încheiat tratatul de la Lutț după forma și conținutul său, include o mulțime de elemente politice absolut noi,

ce țin de politica externă a Moldovei de la începutul sec. al XVIII-lea. Tratatul de alianță moldo-rus are o importanță dudlă: prin conținutul articolelor sale el prezenta un pas dilomatic, întreprins în scopul asigurării independenței țării și totodată crea o posibilitate reală de reformare a Moldovei într-un stat monarhic centralizat, însă, nu fără sprijinul lui Petru I.

This article is devoted to an extremely important theme of political relations between Moldova and Russia at the beginning of the XVII-th century. An important role in the developing of this relations played Dimitrie Cantemir (prince of Moldova november 1710- july 1711). At april, 13 1711, on Dimitrie Cantemir's initiative was signed a moldo-russian treaty of alliance at Lutzk, that reflected the political doctrine of moldavian prince and had a double significance. Through matter contained in his articles Dimitrie Cantemir presents a diplomatical step, undertaken with the goal to insure independence of his country and with the help of Peter I making Moldova a monarchical centralized country.

Cantemireștii în istoria militară a Moldovei

Anatol LEȘCU, *dr. în ist, Institutul Militar a Forțelor Armate al Republicii Moldova*

Analiza activității multilaterale a lui D. Cantemir și întregii dinastii, scoate în evidență faptul, că acește au fost luptători – luptători ai progresului, culturii, conștiinței naționale. Cantemiriștii au contribuit esențial la dezvoltarea artei militare naționale și din Rusia, fapt încă puțin cercetat de către istoriografia națională. Însăși apariția acestui neam pe scena istorică a fost strâns legată de armată.

The Cantemir's contribution to the military history of Moldova amazes all researchers whill analyzing the miscellaneous of culture and that of the national consciousness. The Cantemir's brought a great contribution in the development of the national military art as well as Russian; this fact is scantily studied by the national historiography. Moreover, the appearance of this family on the historical scene was tightly related to army.

Kantemiroğlu (Dimitri Cantemir)'nun ismanli tarihine katkisi (Özet)

Prof.Dr. Yusuf HALAÇOĞLU Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi

1688'den 1691 ve 1693 ile 1710 yılları arasında Osmanlı Devleti topraklarında yaşadı. Bu süre içinde Osmanlı Devleti'ni ve halkını yakından

tanıma fırsatı buldu. Her ne kadar Boğdan Voyvodası olduktan sonra Rusya ile birlikte Osmanlı Devleti'ne karşı hareket etmiş olsa da, bir muhalif olarak, yaşadığı ve gördüğü, Osmanlı Devleti'yle ilgili olayları farklı açıdan analiz eden "Osmanlı İmparatorluğu'nun Yükselişi ve Çöküşü Tarihi" gibi son derece önemli bir eser kaleme alan bir şahsiyet olmuştur. Kendisinin aynı zamanda bir devlet ve kültür adamı olması, Osmanlı yönetimini ve toplumunu iyi bir analize tabi tutmasını sağlamıştır. Osmanlı Devleti'nin çöküş sürecine girdiğini değerlendiren Kantemir, eserinde siyasi olayların dışında ekonomik ve toplumsal konulara da yer vermiştir. Burada en önemli olan yönlerinden biri, O'nun Osmanlı kaynaklarını kullanmasının yanısıra, bunların ötesinde, Batı bakış açısını da bilen biri olarak getirdiği yorumlardır. Bunda, kendisinin Türk kültürünü de yakından tanımasının büyük rolü vardır. Nitekim Klasik Türk Musikisinde büyük beğeni kazanan besteler yapmış olması ve halk tarafından sevilmesi örnek teşkil etmektedir. Bu bakımdan Kantemir olaylara, hem Türk gözüyle, hem de Batı gözüyle bakıp değerlendirme yapabilmiş bir kişidir ve yazdığı Osmanlı Tarihi, bu yüzden daha tarafsız bir özelliğe sahiptir. Buna karşılık Türkleri ve onların taktiğini iyi bilen biri olarak, daha sonra Rus Çarı'na, Türkleri yenmenin usullerini de göstermiş olması, Osmanlı Devleti'ni tanımamız açısından önem taşımaktadır. Gerçekten de, O'nun bu konuda verdiği bilgiler, paha biçilmez bir bilgi kaynağı oluşturmaktadır.

Tarihçiler olarak, her olumsuz gibi görünen olayın bize, aslında önemli birikimler kazandırdığı malumdur. 20 yıl gibi uzun bir zaman diliminde Osmanlı topraklarında yaşayan ve o zamanki yönetimle de içli dışlı olan Dimitri Cantemir, bize, yaşadığı o devre ait kıymetli bilgiler ulaştıran önemli bir şahsiyettir.

Secția: LITERATURĂ ȘI ARTE

*Moderatori: Silviu TABAC, dr. în ist.,
conf., I.P.C. al A.Ș.M.,
Сергей МАЛЫШКИН, к.и.н., РАН Москва*

1. **Сергей МАЛЫШКИН, к.и.н., РАН Москва, *Памятные места Кантемиров в Москве и подмосковье***
2. **Ion HADÂRCĂ, scriitor, *Limbajul poetic al operei Cantemiriene***

3. **Irina CONDREA**, *dr.hab., prof.univ., decanul Facultății de Litere, USM, Repere semiotice în abordarea numelor proprii din „Istoria ieroglifică”*
4. **Silviu TABAC**, *dr. în ist., conf., I.P.C. al A.Ș.M., Contribuții la cunoașterea stemelor familiei Cantemir*
5. **Victor GHILAȘ**, *dr. în muzicologie, I.P.C., Artele vizuale în preocupările familiei Cantemir*
6. **Victoria FEDORENCO**, *dr. în arte, I.P.C. al A.Ș.M., Membrii familiei Cantemir – personaje ale piesei Druțiene*

Памятные места Кантемиров в Москве и подмосковье
Сергей МАЛЫШКИН, к.и.н., РАН Москва

«Деятельность Кантемиров в Москве представляет большой интерес, как для истории Молдовы, так и для российской исторической науки. На данной конференции уже не раз подчеркивалось то значение, что сыграла литературная, политическая, дипломатическая деятельность этой знаменитой фамилии в судьбах двух государств. Настоящее сообщение, посвящено выявлению памятных мест в Москве и Подмосковье, связанных с именем, в первую очередь А.Д. Кантемира, как одного из самых известных лиц среди Кантемиров в жизни нашей страны. Но это отнюдь не означает, что храмы, дворцы, иные исторические объекты, относящиеся к другим представителям этой семьи, в процессе изучения игнорировались. Как правило, говоря о Кантемирах, в первую очередь вспоминаются два крупных центра – это Никольский Греческий монастырь в московском Китай-городе и знаменитая императорская резиденция Царицыно. Но подобных мест в процессе научного выявления оказалось гораздо больше. Во-первых, памятное место, где жили Кантемиры после приезда в Москву в 1713 г. и где в то время располагался их дом. Во-вторых, дома, пожалованные императрицей Анной Иоанновной Марии Кантемир за заслуги ее брата – Аниоха Кантемира. Ни в коей мере нельзя забывать Заиконоспасский монастырь, где началась учеба будущего прославленного поэта и дипломата. В последнее время нарастает интерес к недавно выявленной усадьбе Кантемиров в Подмосковье Улиткино. Но

практически ничего не известно об усадьбе С.Д. Кантемира – «Знаменское-Захарьино» Подольского района и деревне «Кантемирово» Рузского района Московской области. Таким образом, можно смело утверждать, что мест, связанных с жизнью и деятельностью Кантемиров в Москве и Подмосковье оказывается гораздо больше, чем это представлялось до сих пор. Это имеет не только сугубо научное значение, но и представляет практический интерес. Несомненно. Что при развитии туристических потоков из Молдовы в Москву, наряду с такими экскурсиями как в московский Кремль, появятся предложения о посещении молдавскими группами и памятных мест Кантемиров».

«Activity of Kantemirs in Moscow is of big interest not only for the history of Moldova but also for the Russian historical science. On this conference not once it was emphasized the significance of the literary, political and diplomatic activity of this famous family in fortunes of two countries. The following report is dedicated to exposure of memorial sites in Moscow and in the Moscow area, connected with A.D.Kantemir as the most famous representative of Kantemirs family in the life of our country. But this doesn't mean that temples, palaces and other historical objects dealing with other representatives of this family were ignored. As usual while speaking about Kantemirs in the first place it is remembered two huge centers – Nikolsky Grechesky Monastery in Kitay-gorod of Moscow and the famous residence of emperors Tsaritrino. But in the process of scientific research there were found many more similar places. The first one is the memorial place where Kantemirs were living after coming to Moscow in 1713 and where their house was situated. Secondly we can mention buildings that were granted by empress Anna Ioannovna to Maria Kantemir for services of her brother Aniokh Kantemir. By no matter of means it is impossible to forget Zaikonospassky monastery where the studies of the future famous poet and diplomat began. During the last years the interest to recently discovered estate of Kantemirs in Ulitkino (Moscow area) is increasing. But completely nothing it is known about estate of S.D. Kantemir – 'Znamenskoye-Zakharino' in Podolsk area and village 'Kantemirovo' in Ruzsky region of Moscow area. Thereby it is possible to affirm that the quantity of places connected with life and activity of Kantemirs in Moscow and Moscow area is much bigger than it was considered before. All this has an important meaning not only for science but also for a practical interest. No doubt that during the development of touristic currents from Moldova to Moscow along with excursions to Moscow Kremlin there will be special offers to groups from Moldova to visit the memory sites of Kantemirs».

**Repere semiotice în abordarea numelor proprii
din *Istoria ieroglifică de Dimitrie Cantemir***

Irina CONDREA, *dr.hab., prof.univ., decanul Facultății de Litere, USM,*

Datorită numeroaselor personaje simbolice, textul *Istoriei ieroglifice* devine un gen de labirint, „un palat cu porțile închise”, un univers magico-mitic, ezoteric, având numeroase afinități cu întreaga cultură medievală. Teoria semiotică a semnelor generează o nouă interpretare a numelor proprii, o lectură semiotică, având drept scop decodificarea sensurilor mistice și elucidarea compensației simbolice a unei situații istorice, dar și a unui principiu de creație literară.

**Repères sémiotiques d'analyse de nomes propres
en *Histoire hiéroglyphique de Dimitrie Cantemir***

Grace a nombreuse personage symbolique, le texte de *Histoire hiéroglyphique* devient une sorte de labyrinthe, « un palais secret aux portes fermées », un univers magico-mythique, ésotérique, qui a beaucoup d'affinités avec la culture médiévale par ensemble. La théorie semiotique de signes génère une nouvelle interprétation de nomes propres, une lisibilité sémiotique, pour décoder le sens mystique et pour découvrir la compensation symbolique d'une situation historique et d'un principe de création littéraire.

Contribuții la cunoașterea stemelor familiei Cantemir
Silviu ANDRIEȘ-TABAC, *dr. în ist., conf., I.P.C. al A.Ș.M.*

Armele heraldice ale familiei Cantemir au constituit obiectul de studiu al mai multor cercetători, de la Petre V. Năsturel, care primul, încă la 1892, și-a oprit privirea asupra unei steme provenite de la Dimitrie Cantemir, și până în zilele noastre. Dintre lucrările publicate, trei, semnate de Ioan N. Mănescu (1973), Dan Cernovodeanu (1975) și Serghei Fomin (1998), au avut un caracter sintetizator și rezumativ, fiind importante atât din punct de vedere istoriografic, cât și sursologic.

În contextul unei baze documentare mai largi, autorul recoroborează sursele istorice cunoscute și reevaluează considerentele expuse de predecesori, ajungând la concluzia că în calitate de domni ai Țării Moldovei, cei trei reprezentanți ai familiei Cantemir au respectat tradiția heraldicii de stat existentă în acest principat din epoca respectivă, folosind în reprezentările heraldice oficiale în calitate de mobile numai stema

Moldovei, însemnele puterii domnești și elemente ornamentale fără scop de individualizare personală sau familială.

Stema Cantemir de factură occidentală a fost acordată de împăratul Sfântului imperiu și recunoscută apoi în Rusia. Crearea ei, se pare, a fost necesară mai ales pentru copiii lui Dimitrie, care își găseau aplicarea în alt sistem heraldic decât cel moldovenesc de factură orientală.

Les contributions à la connaissance des armoiries de la famille de Cantemir

Les armoiries héraldiques de la famille de Cantemir ont constitué l'objet d'étude de plusieurs chercheurs, de Petre V. Năsturel, qui en 1892 a remarqué le premier l'une des armes provenant de Dimitrie Cantemir, jusqu'à nos jours. Parmi les travaux publiés, trois – signés respectivement par Jean N. Mănescu (1973), Dan Cernovodeanu (1975) et Serghei Fomin (1998) – ont un caractère de synthèse très importante, tant du point de vue historiographique que de celui de la critique des sources.

Dans le contexte d'une base documentaire plus large, l'auteur corrobore les sources historiques connues et réévalue les considérations exposées par les prédécesseurs. Il en tire la conclusion que les trois représentants de la famille Cantemir en qualité des princes régnant de Moldavie ont respecté la tradition d'héraldique d'État existante dans cette Principauté à cette époque et ont utilisé comme meubles dans leurs compositions héraldiques officielles seulement les armoiries de la Moldavie, les insignes du pouvoir princier et des éléments décoratifs sans aucun but d'individualisation personnelle ou familiale.

Les armes de Cantemir de facture occidentale ont été accordés par l'empereur du Saint Empire romain et ont été reconnus en Russie après. Il semble que leur création ait été nécessaire surtout pour les enfants de Dimitrie, qui en trouvaient l'application dans un autre système héraldique que le moldave de facture orientale.

Artele vizuale în preocupările familiei Cantemir

Victor GHILAȘ, *doctor în muzicologie, cercet. șt. coord. la Institutul Patrimoniu Cultural al A.Ș.M.*

Artele vizuale au ocupat un loc special în viața familiei Cantemir. Primele informații cu privire la aptitudinile artistice ale acestui neam sunt atestate la Constantin Cantemir, domn al Țării Moldovei (1685-1693). Fiul său, Dimitrie (1673-1723) a fost nu numai un muzician de excepție, ci și un pictor dotat care, de asemenea, avea vaste cunoștințe în domeniul arhitecturii și sculpturii. Talentul și ocupațiile artistice ale lui D.Cantemir s-

au transmis mai apoi copiilor săi – Antioh, Maria și Ecaterina. Prezenta comunicare vine să sublinieze faptul că artele vizuale au făcut parte organică din hrana spirituală a familiei Cantemir pe parcursul a câtorva generații, servind ca un mijloc puternic de educație estetică și de formare culturală în spiritul iluminismului european.

Visual Arts in Cantemir's family concerns

Visual Arts have always occupied a special place in the life Cantemir's family. The first information regarding the artistic skills of the people are attested to Constantin Cantemir, ruler of the country Moldova (1685-1693). His son, Dimitrie (1673-1723) was not only an outstanding musician, but also a gifted painter who also had an extensive knowledge in the field of architecture and sculpture. The artistic skills and occupations of D.Cantemir's were inherited later by his children - Antioh, Maria and Ecaterina. This communication comes to stress that the visual arts have been an essential part of the spiritual life of Cantemir's family over several generations, serving as a powerful means of aesthetic education and training in a cultural European enlightended spirit.

D. Cantemir și familia sa în epoea teatrală a lui Ion Druță

Victoria FEDORENCO, *dr. în arte, șef al Sectorului „Teatrologie”
al Institutului Patrimoniul Cultural al A. Ș. M.*

Scrisă în 2003, piesa *Maria Cantemir – ultima dragoste a lui Petru cel Mare* evocă unele episoade din viața familiei lui Dimitrie Cantemir care, după nereușita campaniei anti-otomane de la Prut, a fost adăpostită de țarul Petru, având de suferit din cauza extremităților firii acestuia și ale politicii Rusiei, la fel de contradictorii. Istorismul operei druțiene ne amintește bine cunoscuta tradiție de a îmbina studierea minuțioasă a materialelor și documentelor cu capacitatea de a revela esența profundă a epocii și a personalității umane, ceea ce i-a permis autorului să creeze chipuri expresive și polivalente. Dimitrie Cantemir și fiica sa Maria apar în piesă ca peronaje importante ale istoriei ruse de la începutul secolului al XVIII-lea, contribuind la crearea imaginii Rusiei ca unui metaerou, în numele căruia se hotărâsc destinele umane în spațiu și timp, precum și însăși istoria.

D. Cantemir and his Family as Personages of the Epoque for Theatre by Ion Drutse

Written in 2003, the play *Maria Cantemir – the Last Love of Peter the Great* evokes some episodes from the life of D. Cantemir family, that, being

sheltered by the Russian tsar after defeat in the anti-otoman campaign on the river Prut, had to suffer from both the extremities of Peter's character and the contradictions of Russian policy. The historical aspect of Drutse's dramatic work represents a well known tradition, when a careful study of documents is combined with philosophic comprehension of events, that has helped the author to penetrate in the essence of the epoch and to create the expressive images. Dimitri Cantemir and his daughter Maria are shown in this play as important personages of Russian history of the beginning of the XVIIIth century, contributing for creation of the image of Russia as a meta-hero, in the name of whom there were decided not only the human destinies, but the history itself.

15.15 – 15.45

Pauza de cafea

15.45 – 17.00

*Ședințe pe secțiuni. Prezentarea referatelor
(Continuare).
Discuții pe marginea referatelor prezentate.*

17.00 – 17.30

Închiderea lucrărilor conferinței

Sâmbătă, 29 noiembrie, orele 8.00 – 12.00

Excursoie

